

הישיבה הארבע-מאות-ושמונים-וחמש של הכנסת השלישית

יום רביעי, י"ד תמוז תשי"ח (2 יולי 1958)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.17

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. רוקח :

על שולחן הכנסת לקריאה שניה ושלישית חוק לתיקון פקודת סימני סחורות, תשי"ח — 1958, שחור מועדת הכלכלה, כמו כן הונחה על השולחן החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור, (תיקון התוספת מט' 12), תשי"ח — 1958.

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

תחילה יודיע לנו מזכיר הכנסת על החומר שהונח על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת מ. רוזטי :

ברשות היושבי ראש הנני מתכבד להודיע, כי היום הונח

ב. חוק המעביטים, תשט"ו — 1955 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר י. רוקח :

הכנסת תדון עכשיו בחוק המעביטים, תשט"ו — 1955, קריאה ראשונה. רשות-הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים פ. רוזן :

אדוני היושבי ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להגיש לקריאה ראשונה את הצעת חוק המעביטים.

פותחת פתח לשימוש לרעה על-ידי המלווים ומאפשרת לעתים את עישוק של הלווה הנמצא במצוקה, ורוב רובם של הלווים בעבוט הם אנשים שהגיעו לקצה גבול היכולת ואין להם דרך אחרת לקבל אשראי. נטילת ריבית קצוצה, קביעת יום פרעון מוקדם מדי, ומכירת העבוט בתנאים שאין בהם ערובה להשגת מחיר הוגן — אלה הם הדברים העלולים לגרום עוול ללווה, לעובט. על המחוקק לדאוג איפוא למניעתן של תקלות כאלו.

המלווים בעבוט, המעביטים בלשון הצעת החוק, היו נאלצים מאז ומתמיד להסתתר מאימת החוקים נגד הריבית הקצוצה ולחפש להם צורות הסוואה מתאימות לעסקותיהם. הצורה המקובלת ביותר היתה, והנה, זו של המכר החוזר. צורה זו של מכר, שכוונתו היתה לאפשר לבעל החפץ שנמכר לקנות את חפצו בחזרה מהלווקח, נשתמרה בתחיקותיהן של ארצות רבות. אולם השימוש לשמו בצורה זו, כלומר כדי להבטיח את זכותו של המוכר לקבל בחזרה את נכסו, הוא נדיר ביותר.

למעשה משמש המכר החוזר אמצעי לעקיפתם של החוקים המגבילים את הריבית. המעביט קונה, כביכול, את החפץ במחיר מסויים ונותן לקונה זכות לקנות אותו בחזרה תוך זמן מסויים, במחיר שהוא, כמובן, גבוה מהמחיר שבו נמכר למעביט. לרוב גם נמנעים מנקיבת מחיר הקניה בהסכם, ונקבע בו רק מחיר הקניה מחדש, מחיר הפדיון. למעשה, הפרש מהוה את הריבית על סכום ההלוואה. כדי לסתום בפני המעביטים דרך עקיפין זאת מצאו לגבון תחיקות-חוק מסוימות — ואצבע לדוגמה על תחיקותיהן של שווייץ ושל מדינת ניו-יורק — לקבוע שנין המכר החוזר כדין הלוואה בעבוט, ושאת הפרש המחירים יש לראות כריבית, ול- החיל עליו את כל הסייגים החלים על העביטה. את הפרש המחירים במכר החוזר רואים כריבית.

המצב הזה קיים גם בישראל, המוסד המשפטי של המכר החוזר בתחיקתנו, מקורו במגילה, והמעביטים אינם נמנעים מלהשתמש בו. לולא השימוש במכר החוזר אפשר היה לקבוע את שער ההלוואה בעבוט על-פי צו שר האוצר לפי חוק הריבית, ואחת הבעיות העיקריות של העביטה היתה באה על פתרונה; אולם נראה לנו, אחר עיון, שספק גדול הוא

מעביט, לפי הגדרת החוק — מי שעסקו או מקצת עסקו הלוואת כסף בעבוט של מטלטלין, או קניית מטלטלין בתנאי מכר חוזר; עבוט הוא בדרך כלל משכון בשפה המקובלת.

חוק זה כבר הוגש כווננו לכנסת השניה ועבר בקריאה ראשונה ביום י"ז באייר תשט"ו — 9 במאי 1955. הכנסת השניה לא הספיקה לגמור את הטיפול בחוק לפני גמר תקופת כהונתה. משהתכנסה הכנסת השלישית הונחה הצעת החוק מחדש על שולחנה.

הדיון בהצעת החוק התעכב, הואיל ובינתיים החלו דנים במשרדי הממשלה בדבר שינויים יסודיים בתחיקה בענין הריבית, היינו סבורים שייתכן שלתחיקה זו תהיה גודעת השפעה על בעיית ההלוואה בעבוט. העדפנו איפוא לחכות עד לחוק הריבית החדש שתוקק, כידוע, בשנת תשי"ז.

אחר ששקלנו מחדש בדבר וקיימנו בירורים נוספים, הגענו למסקנה שאין חוק הריבית מבטל את הצורך בחוק מיוחד לענין עסקי עביטה. יתר על כן, חוק הריבית החדש ביטל את החוק העותומני על ריבית וכן את פקודת ההלוואה בריבית קצוצה המנדטורית, ואף המכשולים התאורטיים — שערכם המעשי היה קטן ביותר — אשר עמדו בדרכם של המעביטים המפריזים בשער הריבית, אף הם הוסרו.

הנני מציע איפוא את הצעת החוק לקריאה ראשונה. בדברי הפתיחה שלי בישיבת הכנסת השניה מיום י"ז באייר תשט"ו — 9 במאי 1955, הסברתי בהרחבה את מהותו ומטרתו של חוק זה. הדברים לא נשתנו מאז והבעיות היסודיות שארו בעיניו.

ההלוואה בעבוט היא דרך אשראי הידועה מימי קדם, שיש לה מהלכים גם כיום. לא מעטים האנשים הנוקקים לה בישראל, ולכן היא בעיה הזקוקה לפתרון תחיקתי מתאים. ההלוואה בעבוט, ובפרט כשהיא נעשית בצורת מכר חוזר,

היו מסכימים ברצון למוניציפאליזציה כזאת וליהפך לפקידיים במשכורת מתאימה.

יהיה מה שיהיה ערכן של טענות אלה של המעביטים — ולא הובאו לפני מסמכי חשבונות בדוקים בדבר גובה המחיר; הם אומרים שהמחזור הוא בממוצע 5000 לירות — הב"ח תחתי להם שאחד מהפקידים הבכירים שלי ייכנס לבתי-העובט ויבדוק את הענינים במקום, והם לא נענו לבקשה זו. אבל אין בטענות אלה הצדקה כדי להרשות מצב שבו יצטרך אדם נזקק לשלם ריבית של 84% לשנה — כלומר 7% לחודש, ומה גם שסיכנו של המעביט קטן ביותר, הואיל ונמצא בידי הפיץ בעל ערך הערב לחוב. בכל הודמנות, כאשר היו לי פגישות עם בעלי בתי-עובט, הדגישו שבעיקר בזמן האחרון, בשנים האחרונות, הם בדרך כלל מלווים עבובט כאשר העבובט הוא הפיץ בעל ערך בטוח. לפי מה שלמתי, בתי-העובט אינם מלווים כמעט על בגדים, או אפילו על ראדיו, דברים כאלה שערבם מפוקפק ומשתנה. כנראה העסקים האלה הם היום נדירים ביותר, והם נותנים את ההלוואות האלה על נכסים בעלי ערך פחות או יותר יציב ובטוח. אמרתי ואני חוזר ואומר, שגם אם מקשיבים לטענותיהם — בוודאי גם הוועדה תקשיב להן — לא מתקבל על הדעת שער ריבית של 84% לשנה, שלפי דעתם הוא השער המינימאלי המאפשר להם בכלל לנהל את עסקיהם.

שלמה פרלשטיין (הציונים הכלליים):
 מה המצב העובדתי של האחוז?

שר-המשפטים פ. רוון:

אני עומד על 2%. המצב העובדתי: לפני כמה זמן הוגשה שאילתה של חבר-הכנסת ארם, אם נכון הדבר שהם לוקחים 8%. לאחר מכן היתה לי פגישה אתם, ושאלתה זאת והבידורים שבאו בעקבותיה הביאה לידי כך שאנחנו מחודשים את הדיון בחוק זה המונח על שולחן הכנסת כבר שלוש שנים. בבידורים אלה הם לא הכחישו שבדרך כלל הריבית אמנם אינה 8%, אבל היא מתקרבת ל-7%. הריבית היא יותר מדי גבוהה, והם אומרים שכתוצאה מהגבלת שער הריבית יצטרכו בהרבה לעבובט להתחסל. גם הקטנת מספר בתי-העובט אינו בראי סיימ מדאיג. ייתכן באמת שבמחזור קטן, אשר בממוצע הוא 5000 לירות, אין העסק כדאי, וכדי שיהיה רנטאבילי מן ההכרח ליטול ריבית גבוהה. אולם מתקבל על הדעת שבמידה שהמחזור גדל, חלקם היחסי של ההוצאות הולך וקטן והעסק כדאי ומכניס אף בשער ריבית נמוך יותר. ייתכן שהגבלת הריבית לשער סביר תגרום לכך שבתנאי עבובט קטנים יראו את עצמם נאלצים להתמוג, או שיוכלו לעסוק בכך רק בעלי אמצעים יותר גדולים, אך אין לראות בזה אלא תופעה כלכלית נורמאלית. לו היה קם כיום בנק בהון קטן, נאמר של 10,000 ל"י בלבד, הרי גם הוא לא יכול היה להיות רנטאבילי בשער ריבית של 11%, שהוא עכשיו השער החוקי. פירושו של דבר, שאין זעירותו של בית-עסק טעם מספיק להימנעות מחקיקת חוק המחייב ריבית סבירה בעניני עביטה.

לפני שניגשנו לעיבוד הצעת החוק המונחת לפניכם, בדקנו את תחיקותיהן של כמה ארצות והוראותיהן שימשו נר לרגלנו. אולי יגיד חבר-הכנסת רוזנברג שוב כי לפיכך החוק הזה איננו מקורי ואיננו עצמאי, כפי שאמר אתמול בחוק הירושה. לפי דעתי חוק מקורי ועצמאי הוא חוק שחר קק עליוני הכנסת לאחר שהכנסת נתנה את דעתה עליו, וה

אם צו ריביו היה יכול להיות כרתוקף בעסקות על-פי מכר חוזר. אי לזאת אין בחוק הריבית פתרון משיבוע רצון לבעיה זאת. אנחנו מציעים אפוא לראות את המכר החוזר בעסקי עביטה כהלוואה רגילה בעבובט ולהחיל עליו את כל התנאים וההגבלות החלות על עביטה בצורתה הגלויה.

הצענו מלכתחילה שער ריבית מאכסימאלי של 2% לחודש, אולם אין אנו עומדים דווקא על שער זה, וייתכן שהוועדה שתטפל בעיבוד החוק תמצא לנכון לקבוע שער ריבית אחר. בהצעת החוק גופה מוצע ששך המשפטים — יכול להיות גם שר האוצר — באישורה של ועדת הכלכלה של הכנסת, יהיה רשאי לשנות את השער מדי פעם, לפי הנסיבות.

לכאורה, שער של 2% לחודש, שהוא כחשבון שנתי 24%, נראה גבוה. למעשה, מה שמכונה "ריבית" כולל בתורו גם תמורה בעד הטיפול הקשור בעבובט. יש להעריך את העבובט, לשמור עליו, לאחסן אותו לפי טיבו ולהחזיק את מקום העסק פתוח בכל עת לשם החזרת העבובט לפי דרישה. כפי המוצע אסור למעביט לדרוש תשלומים נוסף על הריבית בתורת דמי-עמילות, דמי-שמאות, דמי-טיפול ושירותים. כן הטלנו על המעביט ועל חשבונו חובה של ביטוח מקיף, כלומר נגד אש, גניבה ופורענויות אחרות.

לשם השוואה אביא כמה דוגמות מארצות חוץ. במדינת ניו-יורק, למשל, שער הריבית החוקי — זאת אומרת שער הריבית הכללי — הוא 6% (והעבירה עליו מלווה סאנקציות פליליות); אולם למעביט הממלא אחר תנאי החוק לגבי עסקי עביטה מותר ליטול בהלוואות קטנות, כלומר בהלוואות שאינן עולות על 100 דולר, ריבית של 3% לחודש תוך ששה חודשי-שנים הראשונים ושל 2% לאחר מכן. יוצא אפוא, שהריבית יכולה להצטרף ל-30% לשנה. בהלוואות שלמעלה מ-100 דולר באים במקום שערי הריבית שנקבתי, השערים של 2% ו-1%, כלומר ריבית היכולה להגיע ל-18% לשנה.

באנגליה, שאין בה שער ריבית חוקי בכלל, מותר למעביט ליטול ריבית היכולה להצטרף ל-16% לשנה, אך המעביט זכאי לתשלומים מסויימים בעד שירותים, נוסף על הריבית — מה שאסור לפי הצעת החוק.

אחר פרסום הצעת החוק ובהודמוניות שונות באו וצייגו בתי-העובט לפני וטענו נגד הצעת החוק בכללותה, ונגד שער הריבית המוצע בפרט. הם טוענים שאף בריבית והוצאות-טיפול המסתכמות ב-7% לחודש — כלומר לא 2%, כי אם 7% לחודש — אין העסק משתלם ביותר, וראיה לכך, שמספר בתי-העובט הולך וקטן. בעוד שלפני כמה שנים היה מספר בתי-העובט 14, ירד מספרם ל-10 ב-1955, והיום קיימים רק 7 בתי-עובט — 5 בתל-אביב ו-2 בחיפה.

לפי המספרים שהובאו עליידי נציגי המעביטים, בית-עובט טיפוסי, מחזור עסקיו החדשי הוא 5000 לירות. לפי 7%, הרי הרווח החדשי ברנט הוא של 350 ל"י. מזה יש לנכות את ההוצאות (המי שכירות של בית-העסק, מס-עסקים, נקיון, כספת, ביטוח, הנהלת פנקסים וכו') שהן ניכרות למדי, והרווח נטו הוא מינימאלי. הם טוענים גם, שאם יכבירו על ניהולם של עסקים אלה, כמוצע, הרי יצטרכו להתחסל כליל, והאדם הקטן, שאין לו מקור אשראי אחר, יימצא מפסיד.

אגב, הם אומרים — ודבר זה הוזכר בזמנו לפני שלוש שנים בוויכוח שהתנהל כאן: אולי מוטב להנהיג מוניציפאליזציה ולאסור בכלל בתי-עובט פרטיים, והם

אולם העובט יהיה רשאי לסדות את עטובו בכל עת שתראה לו. קיים רק יוצא מן הכלל אחד, הוא כשהעבט עלול, לפי טבעו, להתקלקל לקול שאין לו תקנה תוך זמן קצר משנה. כפי שאמרת, בתי-עבט כיום אינם עוסקים כלל בעבטות כאלה, אבל כדאי שיהיה סעיף כזה בחוק. במקרה זה מותר להתנות שהוא יימכר תוך זמן הקצר משנה.

עצם המכירה תהיה פומבית או לפי צו בית המשפט. כדי למנוע קנוניות וניצול מצוקתו של העובט, אוסרים על המעביט לרכוש את העבט, הן במישרי, כלומר עלידי קניה מהעובט בהסכמתו, או עלידי השתתפותו כמציע במכירה הפומבית, והן בעקיפין, כלומר באמצעותו של סוכן.

נתקלנו בקושי בביצוע המכירה הפומבית בצורה נאותה. בישראל, שלא כבארצות אחרות, אין מוסד של מכירות פומביות עלידי בעל כהונה מוסמך לכך, כמו ה- Auctio-neer באנגליה או ה- Commissaire priscur בצרפת, שכהונתם מסוייגת בחוק ומהווה ערובה למכירה מומחית וכנה. על כן השארנו לתקנות את קביעת דרכי המכירה הפומבית.

עמדה לפנינו השאלה מה יהיה דינם של העודף או הגרעון במכירה הפומבית, כלומה מה יהיה גורלו של המחיר שהכניסה המכירה הפומבית, כשסכמו עולה על סכום ההלי-וואה, הריבית והוצאות המכירה, או שהוא נופל מהם. אין חולק על כך שהעודף מגיע לעובט. אולם ביחס לגרעון שונים הפתרונות בתחיקות החוץ מן הקצה אל הקצה. העדפנו את הפתרון של החוק השווייצרי, לפיו אין המעביט רשאי לחבוץ מהעובט את הגרעון. אזכיר כאן שתחיקות אחרות, וביניהן הצרפתית והאנגלית, משאירות למעביט זכות תביעה אישית לגרעון נגד העובט.

המעביט יהיה חייב לנקוט באמצעי שמירה סבירים, למען לא יאבד העבט וכן כדי שלא יינזק. כפי שכבר הזכרתי, הוא חייב לבטח את העבט נגד הסיכונים של שריפה, גניבה ופורענויות אחרות.

במקרה שרשיונו של המעביט לא חודש, בין שהוא עצמו נמנע מלחדשו ובין שהרשות המוסמכת לא מצאה לנכון לחדשו, או שהוא נשלל ממנו לצמיתות או שהושעה זמנית, על פי החלטת בית המשפט, יהיה המעביט חייב להמשיך בניהול עסקו לפי דיון העבטות שבדיו. במלים אחרות, לא תהיה לו הרשות לקבל עבטות חדשים, אבל הוא יהיה חייב להחזיק את בית-עסקו פתוח לשם פדיון העבטות שב-ידיו.

הוראות חוק זה הן ברובן מאותו הסוג שאין הסכמת הצדדים מועילה להשתחרר מהן. הדוגמה הידועה ביותר להר-ראות מטוג זה הן אלו המצויות בחוקי הגנת הדייר. הטעם לכך מובן. לו היו מרשים להגוע בענין זה לפי העקרון של חופש ההסכמים החוזיים, היה כל החוק נעשה פלסטר. המעביט לא היה נמנע מלהציע לעובט לחתום על הסכם המשחרר אותו מההוראות המגבילות של החוק, והעובט, שברוב המקרים אין מצבו משאיר לו כל אפשרות של מיקוח, היה חותם על ההסכם, בין בעל כרחו ובין מחמת חוסר הבנת לתוצאות חתימתו. החוק היה הופך אות מתה, ובמקרה כזה מוטב היה שלא יחוקק מלכתחילה.

החוק מלווה סאנקציות פליליות, שיבטיחו את קיום הוראותיו.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לועדת הכלכלה.

חוק זה נובע ממקור מחשבותיה ושיקוליה של הכנסת. זה חוק מקורי, אפילו אם הוא דומה לחוקים אחרים.

אציין כמה תכונות אופייניות המתגלות בחוקים הנוגעים לעביטה אין התעסקות זאת חפשית לכל דכפין. העיסוק מותנה בהשגת-רשיון, ולפני מתן הרשיון בודקים אם המבקש ראווי לו מבחינת אופיו ועברו. העביטה נתונה לפיקוח. מטרתו של הפיקוח היא למנוע את עישוקו של הלווה ואת האפשרות של אבדן העבט או גרימת נזק חמור לו. כן רוצים למנוע שבתי-העבט יוכלו לשמש מקום הנוח להפקדת רכוש גנוב ולהשגת כספים תמורתו.

גם הצעת החוק שלנו מכוננת להשגת מטרת אלה. ביחס למתן הרשיון אנחנו משאירים שיקול דעת נרחב למשטרה ששמורה לה זכות התנגדות, והטעמים מובנים. אגב, כדי שלא יתקבל רושם מטעה ובלתי נכון, עלי לומר שבפגישות עם בעלי בתי עבט אלה נדרשתי שהם אנשים ישרים בהחלט. אבל אין זה מונע מאתנו לדאוג שבחוק יהיו כל מיני סייגים, כפי שנהוג גם בארצות אחרות. המשטרה היא המוסד המתאים ביותר לחקור בעברו של המבקש ואם הוא קשור, או היה קשור, לאנשים בעלי אופי מופקפק, כן תהיה המשטרה רשה אית להתנגד להקמתו של בתי-עבט בסביבה הנראית לה בלתי מתאימה מחמת ההקלות העוללות להיגרם על ידי כך לפעולותיהם של העבריינים הפליליים למיניהם.

בתי העבט הם מוסדות אשראי פומביים. ומן הראוי שהציבור יהיה מוגן מפני תקלות אפשריות. אם קורה שמעביט מועל באמון שהעבט נתן בו, ועבטו נעלם, אין למעשה תקנה לדבר. העובט יכול אמנם להגיש תלונה פלילית, אולם אף אם ייענש המעביט, אין בעונש זה כדי להחזיר לעובט את נכסו. יש איפוא להקפיד מלכתחילה על מניעת אפשרויות כאלה, וכן נדרשים אמצעי פיקוח עסקיים. אזכיר כשנמנעם נדרש הון מינימום ופעולותיהם נמצאות תחת השגחתו המתמדת של מפקח. והוא הדין לגבי בתי-עסק אחרים הכאים במגע מתמיד עם לקוחות חולפים, כגון סוכנויות נסיעות ותיירות. על אחת כמה וכמה ששומה עלינו לנקוט באמצעי הגנה מתאימים לגבי אנשים המפקידים את מטל-טליהם בידי מעביטים.

מוצע איפוא שהרשות המוסמכת תהיה רשאית לסרב לתת את הרשיון אם היא סבורה שמבקש הרשיון איננו בעל אמצעים כספיים מספיקים כדי להיות מעביט. כן תהיה הרשות המוסמכת רשאית להתנות את הוצאת הרשיון במתן ערובה למילוי התחייבויותיו של המעביט כלפי העובט. זה בא כדי לאפשר לעובט, שזכה במשפט נגד המעביט ואינו יכול להוציא לפועל את פסק הדין נגדו, להיפדע מתוך הערובה.

המעביט יחוייב בהנהלת פנקס עבטות, שבו יירשמו כל הפעולות הנוגעות לעבט מסויים, וכן יהיה חייב במתן אישור בשעת קבלת העבט ובמתן קבלה בשעת פדיונו, הכל לפי טפסים שייקבעו. לרישומים ואישורים אלה נודעת חשיבות ניכרת לביצוע החוק הלכה למעשה ולמניעת עקיפת הוראותיו. יש תחיקות הקובעות פרטים אלה בחוק גופו, אולם באין לנו נסיון מתאים בשטח זה, העדפנו להשאיר את קביעת הפרטים האלה לתקנות.

כדוגמת כמה חוקי חוץ, וביניהם החוק האנגלי והחוק של מדינת ניו-יורק, מוצע שהמעביט לא יהיה רשאי למכור את העבט לפני עברו שנה מיום משכוננו. המעביט לא יוכל להתנות את מתן ההלוואה בהחזרתה תוך זמן הקצר משנה,

היור"י. רוקח:

הוויכוח על החוק יהיה אישי במסגרת של עשר דקות לנואם. ראשון המתווכחים — חבר-הכנסת צור.

זאב צור (אחדות העבודה—פועלי ציון):

כנסת נכבדה. אני מברך על היזמה להסדיר את בעיית ההלוואות בעכוט. יזמה זו, אם כי איננה חדשה, שכן כבר הופיעה הצעת החוק בכנסת השניה — הרי האקטואליות שלה עדיין לא פסקה, להיפך — עם כל גל של עליה חדשה עוד גוברת החיוביות של הסדר הבעיה. אולם נראה לי שהחוק הזה עוסק יותר בפתרון משפטי למציאות קיימת מאשר באספקט הכלכלי והחברתי ובנסיון לשנות את המציאות הקיימת.

בית-העבוט הוא מוסד עתיק-יומין, ובזמנו היתה זו צורת האשראי הדומיננטית, המכרעת. בתקופתנו נשתמרה צורה זו כמוסד להלוואות בסכומים קטנים, ובעיקר מודקקים לצורה זו אנשים שהגיעו עד חוסר-כל והוכרחו למשכן חפ"צים תמורת מזומנים הדרושים להם לצרכי קיום הכרחיים ולצרכים דחופים מיוחדים. בארצנו הולכת ומחריפה הבעיה של תלות בבתי-עבוט, באשראי של מזומנים לדברים הכרחיים, בשל המציאות החברתית של האוכלוסייה, הנתונה בתהליך של גידול והתהוות. מציאות של אנשים חדשים בארץ חדשה להם, בתנאי בדידות וחוסר מכרים, חוסר קשרים וחור"סר אפשרות להזדקק לבנקים. לרבים היו בתי-העבוט לגורם הקובע בפתרון שאלות חיוביות בשבילם.*

והמציאות הקיימת היא חמורה ביותר. בדרך כלל הכסף הוא יקר בארצנו, הריבית גבוהה אף בתנאים של אשראי מסחרי, עם ערבויות מתאימות, וגם שער הריבית הרשמי הוא גבוה למדי. הכסף שניתן בשער הריבית הרשמי הוא מוגבל בכמותו, וקיים בארץ שוק שחור לאשראי. על אחת כמה וכמה שבעיה זו קשה וחמורה לאלה אשר צריכים ללווא כספים בתנאים של משכון חפצים. צריך לציין כי שער הריבית במקרים אלה הוא גבוה ביותר. במקרים מסויימים אדם מאבד תוך שנה אחת את החפצים שמשכן. יתר על כן, גם במקרים שפנו לבית-העבוט בבקשה להחזיר את החפץ תוך התקופה המתאימה, נתברר שהחפץ נמכר בינתיים.

לכן נראה לי שאם אנו באים עתה לטפל בבעיה ולהסדירה, ואם צריך לחפש את הפתרון באמצעות בתי-העבוט הקיימים, אזי ישאלת השאלה: כיצד יפקחו עליהם, כיצד יפקחו על כך שהריבית שהם לוקחים בפועל תתאים לשער הריבית שייקבע, וכיצד יקיימו פיקוח גם לגבי סעיפים אחרים. הדבר יחייב מנגנון פיקוח לא קטן שיעלה גם בכסף, ואני שואל לעומת זאת: מדוע לא נחדש את המושג והמוסד שהיה מקובל ומפתח בישוב היהודי בעולם, והיינו גמילות חסדים? קיימת אצלנו להיטות לחזור אחר דברים שאבד עליהם כלל ואין להם מקום במציאות עוד. ואילו מוסד כה סימפאטי כגמילות חסדים ומתן הלוואות בלי לקבל תמורה בעת מצוקה לאדם, מדוע לא נחדש אותו?

מדוע לא נמצא את הפתרון בדרך של הקמת בתי-עבוט ממשלתיים או עירוניים, שהם יתנו הלוואות תמורת משכון, בתשלום בעד כסיו ההוצאות בלבד? ייתכן שזה לא יעלה יותר מהוצאות הפיקוח על בתי-עבוט פרטיים, שספק אם הפיקוח עליהם יהיה יעיל. אם איננו טועה, הנה קיים בתל"א איבד עד סוף שנות הארבעים בית-עבוט עירוני שתן הלוח"א את במשכון וברביית של 6.5%, אלא שההלוואות שהיה

נותן היוו חלק קטן ביחס לערך העבוט. זה לא היה כשורה, ואולי זוהי אחת הסיבות שהביאו לביטולו של המוסד.

אלה הם דברים שאפשר להתגבר עליהם. נראה לי שאין היקף השאלה כה גדול ביחס להחייפות העניין בשביל הוקר"קים לכך, עד שאין בכוחה של הממשלה עם העיריות לפתור אותה בדרך של מוסד ציבורי שאפשר יהיה לסמוך עליו.

במידה שדנים בחוק ובפתרון, כפי שהוא מוצע במסגרת החוק, יש להתעכב קודם כל על שער הריבית. לפי הצעת החוק לא יעלה שער הריבית על 2% לחודש. שר המשפטים העיר, שהוא איננו מתנגד שהועדה המתאימה — והוא הציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה, וזה נכון כי זהו ענין כלכלי שמקומו בוועדת הכלכלה או בוועדת הכספים — תשנה את שער הריבית. לא ירדתי לסוף דעתו. האם הוא התכוון להורדת השער של 2% או להעלאתו? שמענו מפיו את דעתם של נציגי בתי-העבוט החושבים, שגם שער ריבית של 4% איננו מספיק, ובפועל הם מקבלים ריבית גבוהה יותר. ואם כך המצב, הרי שהוא מכביד עוד יותר.

אני רואה קודם כל בעיני זה שאלה הנוגעת בכלל לשער הריבית בארץ, חושבני כי החששות שהיו לגבי שער הריבית ולקביעת שער הריבית הרשמי לפני חוק הריבית, כלל לא פחתו עתה, וקיימים גורמים במדינה שלא השלימו עם שער הריבית כפי שנקבע בחוק הריבית. בהודמנויות שונות מנסים גורמים אלה לערער את החוק. על כן אני חושב כי קביעת שער ריבית חדש גבוה, אם גם בתנאי אשראי אחרים, יכולה במישרין או בעקיפין למתוח את שער הריבית החוקי הקיים. אבל לא רק על שום כך; שער ריבית של 2% לחודש הוא גבוה, אם כי אפשר להסביר שאלה הם תנאים מיוחדים למתן הלוואה, אבל יש לזכור שאלה הם גם תנאים מיוחדים מבחינת הלוואה. איננו דנים בהלוואות מסחריות, משקיות או כלכליות. לרוב דנים כאן במקרים שונים של ריבית הקשורה בהלוואות לאנשים שהגיעו למצב של חוסר-כל עד כדי כך, שהם נאלצים למשכן חפצים כדי להשיג הלוואה.

נראה לי שגם שער של 2% לחודש, שהוא איננו גבוה ביחס לריבית השחורה, הרי ביחס למקרים אלה הוא שער גבוה.

שמשון יוניצ'מן (תנועת החרות):

ולעומת ריבית אפורה — זה גם כן שער גבוה?

זאב צור (אחדות העבודה—פועלי ציון):

כן. צריך ליצור תנאים אחרים, צריך ליצור בתי-עבוט שיתנו הלוואות בתנאים של גמילות חסדים. זהו הפירוש הליבראלי של כסיו ההוצאות הקשורות בכך. בוודאי לא יכול להיות בזה ענין לבתי-עבוט פרטיים. ולכן אני מציע בתי-עבוט ממשלתיים או עירוניים, אני רוצה להזמין לתמיכה בעמדותי זו את חברי הסיעות הדתיות. אני חושב שלא יקשה עליהם למצוא אסמכתות רבות לכך בתורה ובתלמוד: „אם חבול תחבול שלמת רעך, עד בוא השמש תשיבנו לך“; „לא תשימון עליו נשך“.

אבל יודע אני כמו כן, באמרי דבר זה, שהבנקאות והמל"וויים ריביתית התגברו בדרך כלל על החוקים של הדת נגד הריבית. גם של הדת היהודית וגם של דתות אחרות. היתה לכך סיבה רצינית למדי, שכן התפתחות המשק הקאפיטאליסטי וית"סי הקנין והחליפין שלו הפכו את חוקי הדת לבלתי-אפשריים עוד. אבל גם אם אנחנו מתחשבים במציאות הכלכלית-החברתית הקיימת, הרי בתנאים של הלוואה בשעת דתק אין

ישיבה תפ"ה, י"ד תמוז תשי"ח (2 יולי 1958)
— חוק המעביטים (צור, רפאל) —

והיא אחת הבעיות החשובות ביותר לגבי עובטים ומעביטים כאחד, ואינה יכולה לבוא על פתרונה אלא על-ידי חקיקה שלמה ומושלמת ולא על-ידי הרכבת טלאי על גבי טלאי כפי שנעשה בהצעת החוק שלפנינו.

כפי שאמרתי, חוק המעביטים הוא רק פרק אחד מבין יית המשכון כמקור למימון ולמסחר. אם באים להציע חוק שדן בחלק של המעביט המקצועי, כדי להכניסו תחת פיקוח ממשלתי, מן הראוי לחקוק חוק כולל שידון בבעיית המעביט כן. שני החוקים תלויים זה בזה. חוק המעביטים המוצע אינו פותר את הבעיה ביחסים שבין הלווה והמלווה, בין עובט למעביט, כל הבעיה נשארת בתחום המגילה המיושנת, המיושנת גם לפי דעת שר המשפטים בדברי ההסברה. לכן מן הראוי להודיע כיר לכנסת גם בהזדמנות זו שהמגילה בטלה ועברה מן העולם בתורכיה, צור מחצבתה, ועכשיו היא בתוקף בממלכת הירדן, בעיראק ובמדינת ישראל. נדמה לי שלדעת כולנו הגיעה השעה למאמץ מוגבר כדי להכחידה גם מתוכנו. צרכי המדינה המודרנית, היקף המסחרי של העובט, בעיות האשראי — דורשים פתרון מהותי לגופו של דבר, ואין חוק מסגרת יכול לבוא במקום חוק מהותי. לפיכך מוטב היה לעצב חקיקת חוק זה עד שיוכח חוק כולל של בעיית משכון. חקיקת פרקים פרקים לגבי בעיה אחת עלולה רק לסבך את מערכת החקיקה.

ועכשיו הערות מספר לפרטי ההצעה. לאשראי באמצעות עובט נזקק חלק מסוים של האוכלוסייה, שאין לו אפשרויות מימון או אשראי אחרות. בולית ברירה, מחוסר כל אפשרות אחרת מסכים הנצרך להעביט חפץ מסוים מחפציו, אשר לעתים יש לו קשר נפשי עמוק לחפץ זה, והתורה אמרה: "כי היא כסותו לבדה, היא שמלתו לעורו, במה ישכב"; ופסוק זה "משפטים" הוא מקור ושורש לכל גישתנו לבעיה זאת. לכן לא היה לי כלל צורך בזירוז מצד חברי הכנסת, צור, שגם אנו עניין קצת בניגון שיצור הריבית.

הנוקדים לצורת אשראי זו הם בדרך כלל אנשים מחוסרי יכולת. לפיכך נראה לי שתנאי האשראי לגבי אנשים אלה צריכים להיות נוחים יותר, ריבית נמוכה. החוק המוצע מתעלם מצרכי השכבות העניות, שהן הן הזקוקות לאשראי בצורת עבט, וסעיף 6 (א) קובע את הריבית החוקית בע"בטות — כפי ששמתם — ל-2% לחודש, היינו 24% לשנה, בשעה שהריבית החוקית הנוכחית בנוקדים איננה עולה על 11%. לכן 24% ריבית לשנה תיחשב לריבית קצוצה, ובשים לב לתקופה הקצרה בדרך כלל של ההלוואה, לחוג הסוציאלי הנוקד לאשראי בדרך של עיבט, להערכה המינימאלית בדרך כלל של החפץ העבט, נבוא לכלל מסקנה שבאמצעות החוק הזה ייגרם עוול לא ישוער למעוטי היכולת הנוקדים באופן דחוף להלוואה מימון זה, לעתים קרובות לרגל אסון במשפחה או לרגל איזה עניין שאיננו מאפשר לטפל בהשגת אשראי בנקאי רגיל.

בעיה שניה היא בעיית נישול בעל החפץ מעבטו. בחוק המוצע, בסעיף 17 (א), נקבע: "לא יימכר העבט עד שלא עברה שנה מיום מתן ההלוואה". זאת אומרת, בתום שנה אחת יכול המעביט, על-פי החוק למכור את העבט. הריבית הגבוהה תאכל את הקרן; הערכת הקרן תהיה נמוכה; כל זה יביא לאכספרופריאציה משל של הנוקדים לבתי העבט.

על-פי החוק המוצע, סעיף 7, קיימת אפשרות של הגדלת הריבית בעד ההלוואה בעבט. המעביט לא יתן לעובט כסף בתנאי עבט אלא יעשה אתו חוזה בתנאי מכר חוזר. במקרה זה אין צורך בפירוט הריבית, כיוון שרואים את הריבית

לשאוף דווקא לסידורים המודרניים ביותר. בנק עם שער ריבית משלו וכל הסידורים הארגוניים והכספיים משלו לא יוכל להיות שונה מענפי משק אחרים, אבל יכול לקום מוסד שיפעל בתחום הסידורים ה"פרימטיביים" של "גמילות חסדים". על כן הצעתי בשטח זה היא לשינוי שער הריבית ולמציאת פתרון אשר מוביל לבתי-עבט ציבוריים.

רצוני להעיר עוד דבר אחד בדברי על שער הריבית — אין בעבט סיכון, מכיוון שמעריכים את החפץ הממושכן פחות מערכו הממשי, ויש בזה רק תוספת של הוצאות טיפול ותוספת הריבית החוקית. לכן איני חושב ששער הריבית המוצע כאן מוצדק.

אני מציע שוועדת הכלכלה אשרי תטפל בחוק תנסה למצוא פתרון קונסטרוקטיבי ויסודי של הבעיה, כדי שאנשים אשר זקוקים להלוואה תמורת משכון לא יצטרכו לאבד את החפץ שלהם או את תמורתו המלאה.

יצחק רפאל (המפלגה הדתית-לאומית, המזרחי — הפועל המזרחי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק המוצע מטפל, כפי ששמענו גם מפי שר המשפטים, רק בחלק של דיני משכון. הוא דן בבעיית הפיקוח על מעביטים מקצועיים והוא משאיר את כל החלק המאטריאלי המהותי של דיני משכון בתחום המגילה. הואיל וההצעה אינה מחליפה ואינה מבטלת את סעיף המגילה החדש בבעיות המשכון, תהיה הרכבה זו של חוקי ישראלית על גבי חוק עותומני בבחינת כלאים ממש. הטכניקה והנומנקלאטורה של החוק הישראלי שונות מן החוק העותומני, והשוני עלול להיות לרועץ בזמן ההליך המשפטי.

אם באים לחוקק חוק מעביטים, מן הרצוי למשל לקבוע קביעה מפורשת בניגון עבט משני: האם רשאי המעביט למשכן את המשכון שנמסר לידו? במגילה יש פתרון לבעיה הזאת, אך הפתרון אינו הולם את תקופתנו ואת בעיות העבט בהיקף מסחרי. בדברי ההסבר לחוק המוצע נאמר שדיני המגילה בנידון זה אינם תואמים את הצרכים המסחריים שלנו. אך בחוק אין כמעט זכר לשינוי, והמגילה על הוראותיה בענייני משכון נשארת בתוקפה.

סעיף 12 של ההצעה קובע: "לא יקבל מעביט עבט שלפי הנוסחה היה עליו להניח שנרכש בעבירה". היינו, כל החובה היא ביחס לעבט שיש רגליים ודבר להניח העבט, לעובט בדרך עבירה. ומה בדבר עובט הרוצה להעביט עבט, שבא לידי כחוצאה מעבירה אורחית, כאשר לבעל האמינות של החפץ יש תביעה אורחית מוצדקת לגבי החפץ? אין לכך פתרון בחוק המוצע, ואילו במגילה יש רמז לפתרון הנקרא "משכון שאול". במגילה נקבעה הלכה כי "יד השליש כיד מקבל משכון". עם חקיקת חוק המעביטים יצטרך יראו את השליש, האם ימשיכו לראותו כמקבל משכון על-פי המגילה או שמא יעבירו את הדבר לפירוש בתי-המשפט, שיגשו לדבר מתוך הקשר כלשהו עם החוק המוצע? האם החלפת משכון מתורת על-פי החוק? בהצעת החוק אין זכר לאפשרות כזאת. על-פי המגילה יש אפשרות כזאת, וכן גם הבעיה של הוספה על המשכון.

לכן תיחזק לדעתי התנגשות בין האינטרס של המעביטים לבין האינטרס של העובט. אחד יטען שהעבט נעשה על-פי חוק המעביטים, ועל-פי זה אין לך זכות; ואילו השני יטען שחוק המעביטים כפוף אף הוא למגילה, ועל-פי זה יש לו זכות.

כדי לקנות לחם לילדינו — אני בשבילו הריבית של 2% לחודש היא ריבית גבוהה עד מאוד. זוהי הסתירה, מי שמקבל אשראי בבנקים, מקבל את האשראי הזה לשם עסקים אחרים; ובעסקים אחרים — אם זה מסחר או בית-חרושת — אין הרווח מוגבל אצלנו. אדם המשלם בעד הלוואה בכונן ריבית של 11% או 12%, יכול להרוויח בכסף זה 30% או 40%. פה מדובר על האדם הקטן, אשר לוקח הלוואה של 50 לירות לא כדי לעשות עסק, אלא לצרכיו היומיומיים, ועל כן ההגיון אומר שהריבית בבנקים יכולה להיות גבוהה יותר, אבל היא צריכה להיות קטנה יותר בבתי-העובט. לכן יש בחוק סתירה, שאין מוצא ממנה. המוצא הוא, כפי שהציע חבר-הכנסת צור, שכתבי העובט יהיו בידי הממשלה או בידי הרשויות המקומיות. הממשלה והרשויות המקומיות אינן זקוקות לרווחים כמו בעל בית-עבוס פרטי. ולא מדובר בסכומים גדולים כל-כך. מתוך התקציב השנתי של מיליארד לירות אפשר היה להקדיש למטרה זו חצי מיליון ל"י. המעביטים טוענים כי המחזור התדשי שלהם נגיע ל-5,000 ל"י; אפילו נניח שהמחזור הוא גדול יותר והוא מגיע ל-10,000 או ל-20,000 ל"י, ויש שבעה בת-עבוס, הרי בסכום של חצי מיליון ל"י יכולה הממשלה לקחת את כל הפעולה הזאת לידה. יהיה בזה משום עזרה גדולה דלת-העם, כי או אפשר יהיה להקטין את הריבית ל-6%, 7% או 8% לשנה לשם כיסוי ההוצאות, ואפילו פחות מזה. המוצא הזה אינו נמצא בהצעת החוק.

אני מסכים לדברים רבים ששמענו מפי חבר-הכנסת רפאל. לפעמים אפילו הדתיים אומרים דברים נכונים, אמנם במקרים נדירים, אבל זה קורה כאשר אין הם מדברים על עניני דת.

יצחק רפאל (המפלגה הדתית-לאומית, המזרחי — הפועל המזרחי):
 הכל הוא דת.

נחום גיר-רפאלקס (אחדות העבודה — פועלי ציון):
 אני חושב כי משכון אינו שייך לדת. גם אדם לאדתי וגם אדם אנטידתי יכולים להזדקק למשכון בבית-עבוס.

יצחק רפאל (המפלגה הדתית-לאומית, המזרחי — הפועל המזרחי):
 אולם הדת דורשת יחס והגון.

נחום גיר-רפאלקס (אחדות העבודה — פועלי ציון):
 הייתי שמח מאוד אילו צדקת.

אני מסכים לכל מה שאמר חבר-הכנסת רפאל בנוגע למגילה. אני טוען זאת בכשך עשר שנות קיום המדינה באופן פרטי בפני שר המעשים וכן פתח במת הכנסת.

כמה הערות בקשר עם סעיפי החוק. אני מסכים לדברי חבר-הכנסת רפאל ביחס לסעיף 3 (א) האומר: "לא תוציא הרשות המוסמכת רשיון אם שר המשטרה או מי שהוסמך לכך על-ידי התנגד לכך מטעמים שבתקנת הציבור". מרבים להשתמש במונח "תקנת הציבור", אבל לפעמים אין מונח זה ברור כלל, לפעמים הוא סובייקטיבי למדי. כל אחד חושב על תקנת הציבור בכיוון אחר. אינני יודע מדוע זכה פושט הרגל לזכות גדולה זו שדווקא אותו מציינים בחוק. מדוע אין מציינים את הגנב, למשל?

לדעתי, סעיף 3 (ג) מיותר לגמרי. נאמר בו, כי הרשות המוסמכת רשאית, "לסרב ליתן רשיון אם היתה סבורה שמבקש הרשיון איננו בעל אמצעים כספיים מספיקים להיות מעביט". הרי בסעיף 4 דורשים ערובה לשם הוצאת רשיון לפתות בית-

כהפרש שבין מחיר הקניה לבין מחיר ההחזרה. נראה לי שבת-נאים כאלה יוכל המעביט לסחוט ריבית קצוצה מאת העובט.

סעיף 11 של ההצעה, הקובע: "לא יקבל מעביט עבוס ממי שלא הגיע לגיל 18 ומאדם השרוי בשכרות", הולך בעקבות המשפט העברי ביחס לגיל המעביט, כפי שנאמר ב"חושן משפט" סימן ק"י: "אין מקבלים פקדונות לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות".

וביחס לעבוס מצד אשה, מן הראוי לקבוע סייג בקשר לזכות הבעל או האשה בעביטת עבוס. עלול לקרות שבעל יעבוס ירעה הצד האשה, וכן ההיפך — אשה תעבוס מחפצי הבעל ללא ידיעת הצד השני. עלינו לשים לב לשכבות הסוציאליות הנוקטות בדרך כלל להלוואה בעבוס, ויש למנוע ככל האפשר שר מסוכים בין בעל ואשתו על רקע של עביטה. לפיכך נראה לי שיש מקום לקבוע בחוק דבר עביטת חפצים אישיים שאינם שייכים באופן אישי לעובט.

כן נראה לי שיש לסייג בענין העביטה את האמור בחוק שיווי זכויות האשה, האילו וגם הבעל יסוייג בעניני עביטה של חפצי אשתו. לפיכך לא יהיה בסיווג האשה לעבוס חפצי בעלה משום הפחתת הזכויות המוקנות לאשה על-ידי חוק שיווי זכויות האשה.

נראה לי שגם סעיף 19 בהצעת החוק הולך בעקבות המשפט העברי, האומר כי "כל המוכר פקדון על-פי בית-דין הרי זה מוכר לאחרים ואינו מוכר לעצמו מפני החשד". אגב, נדמה לי כי סעיף 19 וזה עם סעיף 25 (2) של החוק המוצע, ואפשר אולי להסתפק בסעיף 25 (2) ולוותר כאן על סעיף 19.

לכסוף יורשה לי להעיר גם לגבי הרשיון ואישיותו של המעביט. סעיף 3 של ההצעה קובע באופן סתמי בפסקה (א) שלא יוכל אדם לקבל רשיון אם שר המשטרה או מי שהוט"ך מן על-ידי התנגד לכך "מטעמים שבתקנת הציבור". נראה לי שמן הראוי לפרש "מטעמים שבתקנת הציבור" הייתי מציע לקבוע שרשיון לא יינתן לאדם שנידון ונענש בפלילים על-ידי בית-משפט בישראל; אדם אשר נידון ונענש על עבירות כלכליות, כגון הפקעת שערים, ריבית קצוצה, עבירות על מטבע-חיוץ וכדומה.

אולם, חברי הכנסת, אם פרטי החוק נתונים לתיקונים בוועדה שתטפל בו — והייתי מציע שוועדה זו תהיה ועדת החוקה, חוק ומשפט — הרי אין עדיין פתרון לשאלה הכל-לית שעוררתי, על הצורך בחוק משכון כולל; ואם יגשו שר המשפטים ועוזריו המומחים לעבודה זו, הרי ימצאו במקור רות המשפט העברי הקשה רחבה להתגדר בה וחומר רב לחוק צודק ועצמאי.

נחום גיר-רפאלקס (אחדות העבודה — פועלי ציון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעצם, כמה דברים שהיה בדעתי לאמרם בקשר עם חוק זה כבר נאמרו על-ידי שני חברי הכנסת שקדמוני. חוק זה מנסה לפתור בעיה סוציאלית, והוא לטובת דלת-העם. אבל יש פה סתירה, ויש לי הרושם שחוק זה אינו נחלץ מן הסתירה הזאת.

לא מן הנמנע שדברים רבים שסיפר לנו שר המשפטים בשם המעביטים, נכונים הם. ההוצאות של בית-העבוס, עם כל המנגנון שלו, גדולות למדי, ואינני יודע אם מעביטים פרטיים יכולים באמת להסתדר עם ריבית כזאת, של 2%. אולי הם צודקים בתביעתם להגדיל את הריבית. אבל הסתירה היא בכך, שאם זו בעיה סוציאלית, בשביל דלת-העם, בשביל אדם שלווה את הכסף את כדי לעשות עסקים אלא לפעמים

ישיבה תפ"ה, י"ד תמוז תשי"ח (2 יולי 1958)
 — חוק המעביטים (ניררפאלקס, רוקח) —

סעיף 23 אומר: „אבד העבוט. . . בטלה ההלוואה, קרן וריבית, והעובט זכאי לפיצויים בשיעור של 25% מהקרן, או בשיעור הסכום שנתקבל מהמבטח כדמי פיצויים בעד העבוט, הכל לפי הסכום הגדול יותר“, זאת אומרת שהמעביט מאבד גם את הקרן וגם את הריבית, ובמקרה של ביטוח יקבל רק את העודף משווי העבוט. הענין אינו ברור כלל.

אני חושב שצריך להעביר את החוק המוצע לאחת משלוש ועדות: ועדת הכלכלה, ועדת הכספים וועדת החוקה, חוק ומשפט, כי הוא קשור בשלושה שטחים אלה. במקרים אלה אנו מעבירים את ההחלטה לוועדת הכנסת.

היו"ר י. רוקח:

הישיבה הבאה תתקיים ביום ב' בשעה 16.00. היא תהיה קצרה ותימשך עד 18.30, בגלל האזכרה לד"ר הרצל. ישיבה זו נעולה.

עבוט. אפשר לדרוש ערובה גדולה יותר, ומי שאין לו ערובה כזאת לא יקבל את הרשיון. אך אין לתת אפשרות לרשות המוסמכת לבדוק את ציזיותיו של המבקש לפתוח בית-עבוט, כמה כסף יש לו, היכן הוא וכו'.

אני חולק גם על סעיף 17 (א) הקובע כי לא יימכר העבוט עד שלא עברה שנה מיום מתן ההלוואה. קודם כל, אפשר לעשות הסכם על הלוואה לזמן ארוך יותר; שנית, הרי מדובר במשכון קטן שיהיה מונח בבית-העבוט עד „לכשירחיב“. לפי הצעת החוק יוצא שקבצן שמישכן את חליו פתו החגיגית ואין לו אפשרות לפדותה במשך שנה, לא תהיה לו אפשרות לפדותה בכלל. זו היא תקופה קצרה מדי. צריך לקבוע תקופה ארוכה משנה.

סעיף 20 (ג) אומר: „עברו חמש-עשרה שנים מיום המכירה ולא נדרש העודף — יעבור לאוצר המדינה“. אני חושב שצריך לתקן את הסעיף הנה בהתאם לחוק ההתיישנות, הקובע תקופה של שבע שנים ולא של חמש-עשרה שנים.

הישיבה ננעלה בשעה 12.38.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות תפ"ב — תפ"ה

ח. חוק לתיקון דיני הראיות (ראיות חסויות), תשי"ח—1958 (קריאה ראשונה). ט. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), תשי"ח—1958 (קריאה ראשונה) (הצעת חברי-הכנסת י. ש. רוזנברג). י. מצב האיטפון במדינה (הצעת חברי-הכנסת ב. צ. הראל וש. יוניצ'מן). יא. התודעה היהודית (הצעת חברות-הכנסת א. תלמי ור. הקטין). יב. הרעיון הציוני והתנועה הציונית (הצעת חברי-הכנסת י. הררי). יג. הצעות לסדר-היום.	א. שאלות. ב. חוק המרכו הישראלי לקידום תרבות האדם, תשי"ח—1958 (קריאה ראשונה). ג. חוק הירושה, תשי"ח—1958 (קריאה ראשונה). ד. חוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי, תשי"ח—1958 (קריאה שניה ושלישית). ה. חוק המעביטים, תשס"ו—1955 (קריאה ראשונה). ו. חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון), תשי"ח—1958 (קריאה ראשונה). ז. חוק לתיקון דיני משפחה (מוזנות), תשי"ח—1958 (קריאה שניה ושלישית).

ב. הצעת חוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי, תשי"ח — 1958

1. הוספת סעיפים 36 א 36 ב 36 ג 36 ד 36 ה
 אחרי סעיף 36 לפקודת האפוטרופוס הכללי, (1944')
 (להלן: הפקודה) יבואו סעיפים אלה:
- 36 א. השקעה משותפת של כספי עזבונות ורכוש
 (א) כספים כידי האפוטרופוס הכללי מתוך עזבונות ומתוך רכוש ונכסים אחרים המתנהלים עליהם רשאי הוא להשקיעם במשותף, משמו הוא, מבלי ליחסם לעזבונות, לרכוש או לנכסים מיוחדים.
 (ב) לא יושקעו כספים כאמור, אם דרך השקעתם נקבעה עליידי בית-המשפט או בצוואתו של נפטר, או אם הורה בית-המשפט או ציווה נפטר שאין להשקיעם.
- 36 ב. ועדת השקעות
 (א) תוקם ועדת השקעות (להלן — הוועדה) וזה הרכבה:
 (1) באיכות שר המשפטים — יושב-ראש;
 (2) באיכות שר האוצר;
 (3) באיכות נגיד בנק ישראל.
- (ב) הוועדה תקבע את סדרי דיוניה ועבודתה, במידה שלא נקבעו בתקנות.
- 36 ג. במה יושקעו כספי השקעה משותפת
 (א) ההשקעה המשותפת תהיה בניירות-ערך, במשכנתאות או בהלוואות אחרות — לרבות הלוואות לעזבון ולרכוש המתנהל עליידי האפוטרופוס הכללי — שהיו עדה קבעה שהם כשרים להשקעה.
 (ב) רשאית הוועדה להורות שבשנת כספים פלונית לא יושקע בניירות-ערך, במשכנתאות ובהלוואות פלוניות, או מסוג פלוני, יותר מאחוז פלוני מכלל הכספים המושקעים; כן רשאית הוועדה לקבוע לשנת כספים פלונית מינימום של סכום ושל זמן המוכה לרווח מהשקעה.
2. תיקון סעיף 40
 בסעיף קטן 40 (2) לפקודה —
 (1) בפסקה (ג) אחרי המלים "את אופן שמירת הכספים שהגיעו לידי האפוטרופוס הכללי" יבוא "והשקעתם";
 (2) אחרי פסקה (ד) תיוסף פסקה זו:
 "(ה) את דרכי חלוקת רווחי ההשקעה המשותפת או הפסדיה בין העזבונות, הרכוש והנכסים המשתתפים בהשקעה המשותפת."

(1) ע"ר 1944, תוס' 1 מס' 1380, עמ' 110; ע"ר 1947, תוס' 1 מס' 1604, עמ' 198; ע"ר תש"ט, תוס' א' מס' 44, עמ' 112; ס"ח 29, תשי"י, עמ' 27; ס"ח 159, תשי"ד, עמ' 148.

סיכום הישיבות

ישיבה תפ"ב (י"ב בתמוז תשי"ח — 30 ביוני 1958)
היו"ר — י. שפרינצק ; א. י. גרינברג.

א. שר-המשפטים פ. רוזן הביא לקריאה ראשונה את חוק המרכז הישראלי לקידום תרבות האדם, תשי"ח — 1958. בוויכוח השתתפו : א. רויאל-נאור, י. רפאל, ז. ורהפטיג, ד. בריב-האי, ש. פרסיץ, א. עבאס, ק. כהנא, ג. שוקן, י. סמילנסקי. שר-המשפטים פ. רוזן השיב למתווכחים. הוחלט : להעביר את החוק לוועדה שתיקבע עלידי ועדת הכנסת.

ב. בהמשך הדיון על חוק הירושה, תשי"ח — 1958 (קריאה ראשונה), השתתפו : י. מ. לויץ, א. וילנסקה, י. הררי.

ישיבה תפ"ג (י"ב בתמוז תשי"ח — 30 ביוני 1958)
היו"ר — ב. אידלסון.

בהמשך הדיון על חוק הירושה, תשי"ח — 1958, השתתפו : ר. צברי, א. תלמי, י. ש. רונברג, ב. אזניה, ז. צור.

ישיבה תפ"ד (י"ג בתמוז תשי"ח — 1 ביולי 1958)
היו"ר — י. ישעיהו-שרעבי.

א. מ. חוני (בשם ועדת הכספים) הביא לקריאה שניה את החוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי, תשי"ח — 1958. הוחלט : לקבל את החוק.

ב. בהמשך הדיון על חוק הירושה, תשי"ח — 1958, השתתף י. בדר.

ג. ראש-הממשלה ד. בן-גוריון מסר הודעה על התפטרות השרים מ. ח. שפירא וי. בורג.

ד. בהמשך הדיון על חוק הירושה, תשי"ח — 1958, השתתפו : י. קליבנוב, ק. כהנא, ש. דיין.

ישיבה תפ"ה (י"ד בתמוז תשי"ח — 2 ביולי 1958)
היו"ר — י. רוקח.

א. מזכיר הכנסת מ. רוזטי הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שר-המשפטים פ. רוזן הביא לקריאה ראשונה את חוק המעביטים, תשט"ו — 1955. בוויכוח השתתפו : ז. צור, י. רפאל, נ. ניר-רפאלקס.